

NAFAS OLISH A'ZOLARI KASALLIKLARI

Axadova Mushtariy Jahongir qizi

Toshkent tibbiyot akademiyasi 2-son davolash fakulteti
1-bosqich talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14958546>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 20-fevral 2025 yil
Ma'qullandi: 25-fevral 2025 yil
Nashr qilindi: 28-fevral 2025 yil

KEY WORDS

burun bushlig', Hiqildoq, Kekirdak, traxeya, bronxlar, o'pka, nafas yo'llari.

ABSTRACT

Ushbu maqola orqali Organizm bilan tashqi muhit o'rtasida bo'lib turadigan gazlar almashinuvi jarayonida ishtirok etuvchi nafas sistemasi havo o'tkazuvchi a'zolar majmuyi, ya'ni burun bo'shlig'i, hiqildoq, traxeya (kekirdak), bronxlar va o'pka bilan bog'lik jarayonlar haqida ma'lumot berilgan.

Burun ho'shlig'i. Burun bo'shlig'ida hid bilish organi joylashgan. Burun bo'shlig'ining tog'ay va suyakdan tuzilgan to'sig'i uni ikkiga bo'lib turadi. Burun bo'shlig'ining to'sig'i va devorlari ichki tomonidan shilliq parda bilan qoplangan, bu pardaning kiprikchali alohida hujayralari (hilpillovchi epiteliy hujayralari) bor. Ular nafasga olinadigan havo yo'nalishiga qarshi tebranih, undagi chang zarrachalarini shilimshiq bilan birga tashqariga chiqaradi (havoni tozalab beradi). Burun bo'shlig'iga uning yondosh bo'shliqlari ochiladi. Havo burun bo'shlig'idan o'tayotganida isiydi, namlanadi, tozalanadi va burun-halqumga, keyin halqumningog'iz va hiqildoq qismiga tushadi. Og'izdan nafas olinganda ham bu yeiga havo o'tishi mumkin. Biroq bunda havo isimaydi va tozalanmaydi.

Hiqildoq nafas yo'lining burun bo'shlig'idan keyingi qismi bo'lib, ovoz paydo qiluvchi apparat vazifasini bajaradi. Nafas chiqarish vaqtida o'pkalardan qaytib chiqayotgan havo hiqildoqdagi tog'aylar orasida tortilgan ovoz boylamlariga urilib tovush chiqaradi.

Kekirdak (traxeya) — hiqildoqning bevosita davomidir. Bo'yin sohasida kekirdak ko'krak bo'shlig'iga o'tib, IV—V ko'krak umurtqasi damida ikkiga - o'ng va chap bronxga bo'linadi. Bular o'pkaga kirib, oldin bo'lak, keyin segment bronxlariga tarmoqlanadi. Segment bronxlari yanada maydaroq bronxlarga bolinishda davom etib, o'ng va chap o'pkaning bronxial daraxtini hosil qiladi.

O'pka — Pulmo (o'pka lar — pulmones). O'pkalar—ko'krak qafasida yurakning ikki yonida joylashgan juft nafas a'zosi bo'lib, o'ng va chap o'pkalardan iborat. O'pkalar kesilgan konusning yarmiga o'xshaydi. Konusning asosi past tomondan diafragma tegib tursa, uchi birinchi qovurg'adan 3—4 sm yuqorida yoki o'mrov suyagidan 2—3 sm yuqoriroqda turadi. Har qaysi o'pkada uchta oldingi, ostki va orqa qirra farq qilinadi.

Nafas olish a'zolari kasalliklarining asosiy alomatlariga nafas qisishi, yo'tal, balg'am ajralishi, qon tupurish va og'riq kiradi. Nafas qisishi. Dispnoe, nafas chastotasi, ritm va chuqurligining buzilish, odatda, havo yetishmasligi bilan o'tadi. O'pkadan bo'ladigan nafasqisishi ko'krak

qafasi shikastlanganda, o'pka kuchli zaharlanganda, o'pka yallig'langanda, sil, bronxial astma, o'pka emfizemasi, nafas yo'llarida havo o'tishi uchun qarshilik paydo bo'lishi, o'pka to'qimasi elastikligining kamayishi yoki nafas yuzasining qisqarishi, plevra bo'shlig'ida suyuqlik borligi, plevra pardalarining bir-biri bilan yopishib qolishi, nafas mushaklari parezi, ko'krak qafasi tog'aylarining suyaklanishi va uning harakatchanligining chagaralanishi oqibatida paydo bo'lishi mumkin. Bunday hollarda o'pkaga yetarli miqdorda havo, demak, kislorod ham kirmaydi, bu qonda to'la oksidlanmagan oraliq modda almashinuvi mahsulotlarining (sut kislotasi va boshq.) hamda karbonat angidridning to'planishiga olib keladi. Bu hol nafas markazini doimo qo'zg'atib turadi va nafas qisishi bilan ifodalanadi. Nafas fazalari (nafas olish va nafas chiqarish) buzilgan nafas qisishi: a) inspirator nafas qisishi — nafas olishning qiyinlashuvi — yuqori nafas yo'llarida mexanik to'siq ho'lganda yuzaga keladi. Bunda nafas sekinlashadi. Agar nafas yo'llari kuchli toraygan bo'lsa, nafas shovqin bilan olinadi, havoni surishdagidek tovush-stridor paydo bo'ladi.

Nafas olish a'zolari kasalliklarini tekshirishda eng qulay usul ko'zdan kechirishdir. Ko'zdan kechirish tashxis qo'yish uchun muhim bir qancha ma'lumotlarni qo'Mga kiritishga imkon beradi. Chunonchi, bronxial astmada bemor o'rinda o'tirib, qo'llarini uning chetiga tirab olgan bo'Mishadi. Labi, yuzi, qo'Mlarini ko'karib ketgani (sianoz) gazlar almashinuvi buzilganini ko'rsatadi. Zotiljamda isitmalab yotgan kasallarning yuzi qizarib tursa, anchadan beri davom etib kelayotgan kasallikda bemorning rangi oqarib ketgan bo'Madi. Gerpes toshmasi, ya'ni uchuq ko'pincha lab yoki burun qanotlarida joylashadi va gripp, pnevmoniya, isitmada uchraydi. Burun qanotlarining kerilib turishi nafasning qiyinlashib qolganini ko'rsatadi.

Xulosa.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak ko'krak qafasining bir maromda harakat qilib turishi odam nafas olganda o'pkaga atmosfera havosi kirishini, nafas chiqarganda esa karbonat angidrid gaziga boy havoning o'pkadan chiqib ketishini ta'minlab beradi. Nafasda ko'p ishtirok etadigan muskul-diafragma bo'lib, nafas olganda qisqarib, yassilanadi, ko'krak bo'shlig'i kengayadi, ayni vaqtda ko'krak qafasi muskullari ham qisqarib, ko'krak bo'shlig'ini yanada kengaytiradi. O'pka elastik bo'lganidan ko'krak bo'shlig'i devorlariga ergashib borib, o'zi ham kengayadi. Bunda atmosfera havosi o'pkaga kirib, uni to'ldiradi, nafas olish deb shunga aytiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. V.A. Galkin. Ichki kasalliklar. T., «Meditsina», 1989.
2. O'.B. Sharopov. Ichki kasalliklar. T., Abu Ali ibn Sino nomidagi tibbiyot nashriyoti,
3. O. Haydarov, Sh. H. Ermatov. Ichki kasalliklar. T., Abu ali ibn Sino nomidagi tibbiyot nashriyoti, 2002. 17. 3. B. Cjuojieea. CecTpHHCKoe .aejio b T